

İNŞAAT SEKTÖRÜ ANALİZİ

Küresel güvenlik tehditleri
Ekonomilerde yavaşlama
Piyasalarda tedirginlik

Dünya
Türkiye
İnşaat Sektörü

Ekim
2014

TÜRKİYE MÜTEAHHİTLER BİRLİĞİ

“Ortadoğu, Avrupa’da 17. yüzyılda yaşanan din savaşlarını andıran, ancak bundan çok daha geniş kapsamlı bir yüzleşme içindedir. Yerel ve uluslararası çatışmalar birbirini güçlendirmekte; siyasi, ideolojik, bölgesel, mezhepsel, aşiretsel ve geleneksel-ulusal çıkarlara dayalı anlaşmazlıklar artmaktadır.

Henry KISSINGER

Dünya Düzeni (World Order) kitabından alıntı, Eylül 2014

ÖZETİN ÖZETİ

Küresel ekonomik büyüme kriz öncesindeki düzeyin, kriz sonrasındaki hızlı toparlanma döneminin ve beklentilerin gerisinde kalan ve ülkeden ülkeye büyük farklılıklar gösteren bir tempo ile devam etmekte, piyasalardaki dalgalanma ve geleceğe dönük göstergeler sorunların, dengesizliklerin ve kırılma eğiliminin arttığına işaret etmektedir. Avrupa’daki zayıf görünüm kaygı vermekte, büyümenin yavaş seyretmesi işsizliğin pek çok ülkede önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmesine, dünya ticaretinin daralmasına, doğal kaynaklar üzerindeki hegemonya mücadelesinin sertleşmesine, Türkiye özelinde ihracat olanaklarının azalmasına ve ihraç ürünleri profilinde seviye düşmesine neden olmaktadır.

Siyaset penceresinden bakıldığında, dünyanın çok ciddi bir düzensizlik döneminden geçtiği, ekonomi ve çevre kaynaklı sorunlara hızla büyüyen güvenlik tehditlerinin eklendiği görülmektedir. Bu bağlamda 31 Ağustos 2014 tarihli “The Sunday Times” gazetesinde ABD’nin geçmiş dönem Dışişleri Bakanlarından Henry Kissinger’ın bir kitabından yapılan alıntı için kullanılan “Alevler İçindeki Dünya” (The World in Flames) başlığı özellikle Orta Doğu bölgesini çok iyi tasvir etmektedir. Henry Kissinger’in bölgenin siyasi ve sosyal yapısı, yaşanan çalkantılar ile son gelişmeler hakkındaki değerlendirmelerinin yer aldığı kitapta, içinde bulunulan karmaşık durum için “Doğru çalışan bir bölgesel veya uluslararası güvenlik sistemi, felaketi önleyebilirdi. Ancak ulusal çıkar algılamaları arasında büyük farklar olması ve istikrarı sağlayabilmenin ürkütücü maliyetleri bunu imkansız kılmıştır.” tespiti yer alırken, geleceğe ilişkin olarak da “Eğer bölgede düzen mutabakatla sağlanamaz ya da bir güç tarafından dayatılmazsa, kaos deneyiminden ancak büyük felaketlerle ve insanlık dışı bedeller ödenerek çıkılacaktır.” öngörüsünde bulunmaktadır.

İslam Devleti adını alan IŞİD’in hiçbir ilgili güç tarafından öngörülemez çıkışı, Musul’u işgal edişi ve ardından gerçekleştirdiği Erbil’e yönelik hamle Irak ve Orta Doğu siyasetini derinden etkilemiş ve dengeleri alt üst etmiştir. Son gelişmeler neticesinde Batı Dünyasında oluşan izlenim ise IŞİD’in oluşum ve örgüt olarak hem bölgesel hem de küresel anlamda sisteme karşı bir tehdit oluşturduğu için ağır hasara uğratılması gerektiğidir.

Bu çerçevede, ABD Başkanı Obama, IŞİD terörünün bulunduğu coğrafyaya hava gücü kullanarak müdahale edileceğini ifade etmiştir. IŞİD’i yok etme mücadelesine ABD liderliğinde 50’den fazla ülke katkıda bulunmakta olup, Eylül ayında önce 49 rehinenin serbest bırakılmasının mutluluğunu yaşayan Türkiye de daha sonra IŞİD karşıtı koalisyonla askeri, lojistik ve siyasi destek vereceğini açıklamıştır. Türkiye’nin söz konusu koalisyona katılması, hem batı kamuoyundaki IŞİD’e destek verdiği algısının, hem de buna bağlı siyasi ve ekonomik risklerin bertaraf edilmesi açısından olumlu bir gelişme olmuştur. Aksi durumda söz konusu risklerin ihracatın engellenmesinden finansman temini güçlüğüne, turizm talebinin azalmasına ve siyasi etkilere kapalı olmadıkları bilinen derecelendirme kuruluşlarından gelebilecek not indirimlerine kadar uzanabileceğini ve büyüme üzerinde ek baskılar yaratabileceğini tahmin etmek güç değildir.

İsrail ile HAMAS arasında Gazze’de Temmuz’un ilk haftasında başlayan ve yaklaşık 2200 Filistinlinin ölümüne neden olan çatışmalar, 26 Ağustos’ta ilan edilen ateşkes anlaşmasıyla sona ermiştir. Tarafların

bu savaştan ne elde ettikleri sorusu ise yanıtız kalmış ancak bölgede huzurun ve barışın tesisi daha da zorlaşmıştır.

Küresel istikrara tehdit oluşturan diğer siyasi sorunlar arasında Ukrayna krizi, Suriye iç savaşı, Afrika'da Libya'dan, Nijerya, Somali ve Mali'ye uzanan geniş bir coğrafyaya yayılan kanlı çatışmalar, Boko Haram, El Őebab, Kuzey Afrika ve Magrib El Kaidesi isimli grupların estirdiği terör, Kuzey Kore'deki çalkantılar, Çin-Japonya gerilimi, Güney Çin Denizi'ndeki ve Asya'nın merkezindeki siyasi gerginlikler ve Hong Kong'daki protestolar yer almaktadır.

Dünya kamuoyunu meşgul eden bir diğer küresel tehdit ise Ebola salgını olmuştur. Bugüne kadar Afrika'da binlerce kişinin ölümüne neden olan Ebola salgını "küresel güvenlik tehdidi" olarak tanımlanmıştır. Dünya Bankası Batı Afrika'daki Ebola salgınının bölge ekonomilerinde ve salgının kontrol altına alınamaması durumunda küresel üretimde felakete yol açabileceğini açıklamıştır. ABD Başkanı Obama, ABD'nin Afrika'ya 3000 asker sevk edeceğini ve yeni sağlık kurumları kurulacağını açıklamıştır.

Küresel ekonominin geleceğine ilişkin değerlendirmelerde "uyarı" ve "ihtiyata davet" ön plandadır. 2014 yılının son çeyreğinin nasıl geçeceği sorusunun yanıtı yatırımcıların borsa getirilerine ilişkin beklentilerinin olumlu hale gelip gelmemesi ile ve beraberinde Orta Doğu ile Rusya'da yaşanan sorunların nasıl bir seyir izleyeceği ile yakından ilişkili olmaya devam edecektir.

Uluslararası Para Fonu (IMF) küresel ekonomik büyüme tahminlerini bu yıl içinde üçüncü defa düşürmüş, Türkiye için 2014 ve 2015'de %3.0 büyüme öngörmüştür.

Türkiye'nin gündeminde biri siyasi diğeri ekonomik iki önemli dış tehdit bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Ortadoğu'daki siyasi çalkantılara ve IŞİD teröründen kaynaklanan güvenlik sorunlarına bağlı olarak siyasi, sosyal ve ekonomik istikrarın zarar görmesidir. İkincisi ise küresel piyasalardaki ABD Merkez Bankası (FED) kaynaklı satış baskısının ve fon akışlarının giderek daha da azalacağı beklentisinin risk algısını artırmış, portföy akımlarının azalmasına yol açmış ve kırılganlığı artırmış olmasıdır. Jeopolitik faktörlerin de katkısıyla Türkiye piyasalarının bu gidişattan büyümenin hız kesmesi, BİST'teki aşağı yönlü hareketler, TL'nin ABD Doları karşısındaki hızlı değer kaybı, elektrik ve doğalgaza yapılacak zamların olumsuz yansımaları, enflasyonun yükselmesi, yatırımların gerilemesi ve dış ticaret açığı'nın büyümesi boyutlarıyla en çok etkilenenler arasında yer aldığı görölmektedir.

Yılın ikinci çeyreğine ilişkin rakamlar büyüme, enflasyon, işsizlik ve dış ticaret boyutlarıyla olumlu sayılamayacak bir makroekonomik görünüme işaret etmekle birlikte, yaşanan iç ve dış Őoklar dikkate alındığında yine de çok önemli kayıplar yaşanmadığı söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında ve mevcut Őartlar dikkate alındığında ikinci çeyrek büyüme rakamlarının beklentilerin altına düşerek %2.1'de kalması, mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış GSYH'nın bir önceki çeyreğe göre %0.5 gerilemiş olması, yıl sonu büyüme hedefi olan %4'ten uzaklaşılması, enflasyon beklentisinin %9'un üzerine çıkması ve Ağustos ayında dış ticaret açığında %13.5 artış kaydedilmesi sürpriz olmamıştır.

Nitekim Hükümet tarafından 08 Ekim 2014 tarihinde açıklanan Orta Vadeli Program'da (OVP) 2014-2017 büyüme hedefleri aşağı, enflasyon ve işsizlik hedefleri ise yukarı yönlü revize edilmiştir. OVP kimi ekonomistlerce istikrardan yana muhafazakar bir yaklaşım sergileyen gerçeğçi bir program gibi yorumlanmakla birlikte içinde bulunulan belirsizlik ortamı ve yaklaşan seım döneminde istikrarın, özellikle de enflasyon ve ABD Doları kuru için yapılan varsayımların "tutturulabilir" olmadığı dile getirilmektedir.

Yılın ikinci çeyreğinde inşaat sektöründe düşük tempolu olmakla birlikte, ortalamanın üzerinde bir büyüme gerçeğleşmiş, sektördeki üretim önceki yılın aynı dönemine göre %2.6 artmıştır. Yeri gelmişken,

inşaat sektörünün son dönemde büyümedeki ağırlığı, son 10 yıllık süreçte bankacılık sektörünün imalat sanayine yönelik kredileri azalırken inşaat ve konut kredilerinin artması, ölçüsüz rantların dengelenmesi gerektiği, konut alımlarında KDV indirimi uygulanıp uygulanmayacağı ve iş güvenliği boyutlarıyla gündemde sıklıkla yer almış olduğuna değinmekte de yarar vardır. Bu bağlamda, Başbakan Yardımcısı Ali Babacan'ın yaptığı, Türkiye'de artan dikey yapılaşmanın rantı artırarak kolay ve hızlı para kazanmanın önünü açtığı, bu durumun ise sanayinin payının giderek azalmasına neden olduğu yönündeki açıklamaları sadece sanayicilerden, iş dünyasından ve muhalefetten değil, inşaat sektörü mensuplarından da destek almıştır.

Geleceğe bakıldığında, zamanın çok hızlı aktığı ve belirsizlikler ile risklerin yakın geçmişte hiç olmadığı kadar büyüdüğü bir süreçten geçildiğini söylemek en gerçekçi yaklaşım olacaktır. Yılın son çeyreğinde yatırımcıların göz önünde tutmalarında yarar olan faktörler FED'in tutumunu değiştirmesinin beklenmediği; bir yıl içinde faiz artışına gidilmesine kesin gözüyle bakıldığı ve borsalarda bunun fiyatlanmaya başlandığı; Çin'de büyümenin yavaşlaması, Avrupa'da deflasyon yaşanması, yüksek seyreden volatilité endeksinin daha da yükselmesi, IŞİD'le ilgili gelişmelerin, Rusya-Ukrayna sorununun ve Hong Kong'daki protestoların piyasalarda paniğe yol açması olasılıklarının mevcut olduğudur.

DÜNYA

Çatışmalar, dengesizlikler ve belirsizlik artıyor. Büyüme ise beklentilerin gerisinde...

OECD'ye göre dünya ekonomisi kriz öncesindeki gerisinde, son üç yıllık dönemdekine benzer ve geleceğe dönük beklentilerin altında kalan ılımlı bir tempo ile büyümeye devam etmektedir. 2014 yılı küresel büyüme oranı için Mayıs 2014 raporunda yer almış olan %3.6'lık tahmin Eylül'de %3.2'ye indirilmiş, bunda başta Çin olmak üzere genç sanayi ülkelerindeki yavaşlama etkili olmuştur.

Toparlanma süreci ABD'de güçlü, Çin ile Japonya'da trendlere uygun, Hindistan'da ise güçlenerek devam etmekte, Avro Bölgesindeki büyümenin kısa vadede zayıf seyrini sürdürmesi, Brezilya'nın ise resesyondan yavaş tempo ile çıkması beklenmektedir.

OECD, Eylül'de Avro Bölgesi, ABD ve Japonya için bu yılın Mayıs ayında yapmış olduğu büyüme tahminlerini de aşağı çekmiş, Avro Bölgesi için Mayıs ayında %1.2 olarak belirlediği büyüme tahminini Eylül'de %0.8'e, 2015 yılı büyüme tahminini ise %1.7'den %1.1'e indirmiştir. ABD ekonomisinin 2014 yılı büyüme tahminini %2.6'dan %2.1'e, 2015 tahminini ise %3.5'ten %3.1'e çekmiştir. Çin'e ilişkin öngörülerinde ise değişiklik yapmamıştır.

Benzer şekilde IMF de küresel ekonomik büyüme tahminlerini bu yıl içinde üçüncü defa düşürmüş, 2014 ve 2015 yılı için %3.4 ve %4.0 olan tahminlerini %3.3 ve %3.8 olarak revize etmiştir. Almanya, Fransa ve İtalya için beklentilerini aşağı çeken IMF, gelişmiş ekonomilerin parasal destekleri sürdürmesinin önemine işaret etmiştir. Raporda ABD için bu yıl %1.7 olan büyüme beklentisi %2.2'ye yükseltilirken, Avro Bölgesi beklentileri ters yönde %1.1'den %0.8'e indirilmiştir.

IMF'nin "Küresel Görünüm ve Politika Sorunları" başlıklı raporunda tüm ülkelere yapısal reformlar önerilmiş, gelişen ülkelerde, yükselen faizler ve sıkılaştıran dış finansman koşullarına hazırlık olarak, kırılmalara dönük ve bariyer oluşturan önceliklerle makro politikalar gerektiğinin altı çizilmiştir. IMF'nin aralarında Türkiye'nin de bulunduğu yükselen pazarlara ilişkin orta vadeli tahminlerine göre bu ülkelerin 2003-2008 döneminde %7'yi geçen, 2010-2013 döneminde ise %6'ya düşmüş olan ortalama büyüme hızları 2014-2018 döneminde %5'e gerileyecektir. IMF'ye göre bu ülkelerde verimlilik artışlarındaki yetersizlikler büyüme hızlarını sınırlamaya başlamıştır ve söz konusu ülkelerin "orta gelir tuzağı" engelini aşmaları, bu sorun çözülmedikçe mümkün olamayacaktır.

IMF Eylül sonundaki açıklamasında ayrıca, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin altyapı yatırımlarına ağırlık vermeleri gerektiğinin ve altyapı yatırımlarının azlığı nedeniyle gelişen ülkelerin hızlı büyümediğinin altını çizmiş, küresel bazda ekonomik büyümenin zayıf da olsa devam ettiğini, enflasyonun Avro Bölgesi'nde yavaş kalmayı sürdüreceğini ve küresel bazda fon akımlarındaki dengesizliğin kalıcı nitelikte olacağını belirtmiştir.

Büyük ekonomilerin gidişatlarındaki farklılaşma makroekonomik politika gereksinimlerinin de farklılaşmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte, pek çok ülkenin borç yüklerini sürdürülebilir düzeylerde tutabilmek için mali konsolidasyona daha çok yönelmek ihtiyacında oldukları bir süreçte önde gelen bütün gelişmiş ekonomilerde parasal koşulların büyüme desteklemeye devam etmesi beklenmektedir. Büyüme sürdürülebilir için bazı ülkelerin yapısal reform fırsatlarını değerlendirmeleri ve uygulamadaki etkinliği artırmaları, diğer bazılarının ise rekabeti ve istihdamı artırıcı önlemlere daha fazla ağırlık vermeleri gerekmektedir.

Ağustos ve Eylül aylarında küresel piyasalardaki risk algısının dalgalı bir seyir izlediği görülmüş, bu duruma Orta Doğu'daki artan gerilimler ile Ukrayna krizi ve ABD Merkez Bankasının parasal sıkılaştırmaya beklenenden daha erken başlayabileceği kaygısı kaynaklık etmiştir. Eylül ayının ikinci yarısında ABD Doları tüm paralara karşı değerlendirirken riskten kaçma eğilimi güçlenmiş, emtia fiyatları gerileme eğimine girmiş, gelişmekte olan ekonomilere ilişkin kırılma algılaması kontrolsüz bir şekilde artmıştır. Öte yandan küresel ticaret hacmi daralma sinyalleri vermeye, rekabet koşulları bozulmaya başlamıştır. Jeopolitik gelişmeler ise bu süreci daha da başa çıkılması güç hale getirmektedir. Tüm bu faktörlerin birbirlerini karşılıklı olarak tetikleyerek tırmanış eğilimini sürdürmesi ve sorunları giderek daha da ağırlaştırması göz önünde tutulması gereken ciddi bir olasılık haline gelmiştir.

ABD ekonomisinin krizden çıkış hızının diğer ülkelere göre daha yüksek seyretmesi, ikinci çeyrekteki rakamların beklenenden de olumlu gelmesi ve büyümedeki istikrar FED'in parasal sıkılaştırma politikasının uygulanması sürecini hızlandırması olasılığını küresel ekonominin gündeminde tutmaya devam etmekte olup, bu nedenle gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye girişlerinin önümüzdeki dönemde baskı altında kalacağına yönelik görüşler ağırlık kazanmaktadır. Söz konusu ülkelere yönelik portföy akımlarının Ağustos ayında ivme kaybetmiş olması bu görüşleri destekleyici niteliktedir. Avrupa Merkez Bankası (AMB) Başkanı Draghi 02 Ekim'de varlık teminatlı menkul kıymetleri Ekim ortasından itibaren almaya başlayabileceklerini ve programlarının en az iki yıl süreceğini açıklamış olmasına karşın AMB'nin parasal genişleme politikasının FED'in sıkılaştırıcı adımlarını dengelemekte ne denli etkili olacağını zaman gösterecektir. Bu bağlamda son dönemde Çin Merkez Bankasının da AMB'nin parasal genişleme politikasına katılması olasılığının gündeme gelmiş olduğunu, henüz resmi bir açıklama yapılmamış olmakla birlikte Çin Merkez Bankası'nın (PBOC) ülkedeki en büyük bankalar için toplam 500 milyar Yuan (81.35 milyar ABD Doları) tutarında likidite enjekte edeceğini ifade etmiş olduğunu da not etmekte yarar vardır.

ABD: Toparlanma güçlenerek devam ediyor.

ABD ekonomisi yılın ilk çeyreğindeki "geçici" etkenlerin ortadan kalkmasıyla birlikte ikinci çeyrekte hızlı bir büyüme trendi içerisine girmiş ve daha önce %4.0 olarak açıklanan ikinci çeyrek büyümesi ABD Ticaret Bakanlığı tarafından %4.6 olarak revize edilmiştir. Bu oran 2011 yılının 4. çeyreğinden bu yana kaydedilen en yüksek oranlı büyüme işaret etmektedir.

ABD ekonomisinin 2. çeyrekteki büyümesine en güçlü katkı firmaların ekipman harcamalarından ve iç talepteki artıştan gelmiş, tüketici harcamalarında ise ilk tahmine göre değişiklik görülmemiştir.

Ekonomik faaliyetlerin seyrine ilişkin öncü gösterge niteliğindeki İmalat Sanayi Satın Alma Yöneticileri

Endeksi (PMI) verileri hizmetlerdeki genişlemenin Eylül'de önceki dört aya göre biraz gerilemiş olduğunu gösterse de yüksek seyretmekte, ona imalat sektöründeki güçlü büyüme sinyalleri eşlik etmektedir. Eylül ayında Chicago PMI verisi 61.9 olan beklentiye karşın 60.5, Tüketici Güven Endeksi ise 92.5 olan beklentinin gerisinde kalarak 86 olmuştur. Özel sektör istihdamı ise 205 bin olan beklentinin üzerine çıkarak 213 bine ulaşmıştır.

ABD Eylül ayı istihdam verileri ise beklentinin ötesinde iyi gelmiş, işsizlik kriz öncesi seviye olan %5.9 düzeyine inmiştir. ABD'nin faiz artışına yaklaştığına işaret eden olumlu veriler sonucu güçlenmekte olan ABD Doları tüm varlık sınıflarına talebi azaltmakta, tüm borsalara ve emtia piyasalarına yön vermektedir.

AVRUPA: Büyüme zayıf, deflasyon ufukta, kaygı dorukta.

Avrupa'daki toparlanma beklenenden yavaş, kırılmalı ve ülkeden ülkeye değişen bir seyir izlemektedir. Ekonomik faaliyet büyüme ve talep koşulları boyutlarıyla ivme kaybetmektedir. Zayıf talep koşulları nedeniyle yıllık enflasyondaki gerileme eğilimi devam etmektedir. Avro Bölgesinde GSYH'nın yılın ikinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre değişmemesi, bölgenin büyümesine en güçlü katkıyı sağlayan Almanya'nın 2013'ün ilk çeyreğinden bu yana ilk kez küçülmesi, İtalya ekonomisinin art arda ikinci kez daralarak teknik olarak yeniden resesyona girmiş olması kaygıları artırmış durumdadır.

Geleceğe yönelik göstergeler kaygı verici bir yörüngede ilerlemektedir. Markit Economics'in Eylül ayı için açıkladığı nihai verilere göre PMI, Eylül'de 50.5 olan beklentinin gerisinde kalarak 50.3 olmuştur. Eylül ayında Almanya, Yunanistan ve Avusturya PMI verilerinin 50'nin altına düşmesiyle Fransa'ya katılmışlardır. Almanya ise geçen yılın Haziran ayından bu yana ilk kez bu konuma gerilemiş durumdadır. Yeni siparişler ise geçen yılın Haziran ayından bu yana ilk kez gerileme eğilimine girmiştir.

Avro Bölgesi'nde Ağustos ayında yıllık bazda %0.4 olan enflasyon Eylül ayında %0.3 ile Ekim 2009'dan bu yana en düşük seviyeye gerilemiş, deflasyon tehlikesini daha da ciddi bir olasılık haline getirmiştir. İşsizlik oranı ise Ağustosta, bir önceki aya göre değişmeyerek %11.5'te kalmıştır. AB genelinde ise Temmuzda %10.2 olarak gerçekleşen işsizlik oranı Ağustosta %10.1'e gerilemiştir. Ağustos ayı itibarıyla AB'de en yüksek işsizlik oranları %27 ile Yunanistan, %24.4 ile İspanya, %16.5 ile Hırvatistan, %15.4 ile Kıbrıs Rum Kesimi ve %14 ile Portekiz'de kaydedilmiş, AB'nin büyük ekonomilerinden İtalya'da %12.3, Fransa'da %10.5, İngiltere'de %6.2, Almanya'da ise %4.9 olmuştur.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch "*düşük enflasyon salt geçici faktörlerle açıklanamaz. Düşük talep, geniş üretim açığı, yüksek işsizlik, yüksek borç yükleri ve cılız büyüme beklentileri Bölge ekonomisinin zayıflığını yansıtır.*" değerlendirmesinde bulunmuştur.

Yukarıda özetlenen tablo karşısında Avrupa Merkez Bankası'nın acilen daha aktif bir tutum içerisine girmesi yönündeki beklentiler artmıştır.

Avrupa Merkez Bankası Başkanı Mario Draghi 22 Eylül'de Avrupa Parlamentosu Ekonomik ve Parasal İşler Komisyonu'nda yaptığı konuşmada karamsar bir tablo çizmiştir. Draghi'ye göre: Kabul edilemez derecede yüksek işsizlik ve kredilerde devam eden zayıflık Avro bölgesindeki toparlanmanın gücüne gem vuracaktır ve beklenen genişlemeyi çevreleyen etkenler aşağı yönlüdür. Özellikle artan jeopolitik tansiyon, iş dünyası ve tüketici güvenini köreltebilecektir. Daha sonraki açıklamalarında Draghi, para politikası açısından orta vadeli enflasyon görünümüne ilişkin risklerle mücadele etmekteki kararlılığını bir kez daha vurgulamış gerekirse ek sıra dışı araçlar kullanılabileceğinin altını çizmiştir. Tüm bunların Avro Bölgesi enflasyon oranını yükseltmek ve zayıf ekonomik büyümeyi canlandırmak için yeterli olmayacağına ilişkin kaygıların büyük ölçüde devam ettiğini belirtmekte de yarar vardır.

ÇİN: Büyüme hız kesmiş olmakla birlikte trendlere uygun seyrediyor.

Çin büyümesini düzenli olarak yavaşlatarak sürdürülebilir tempoya indirmiş durumdadır. Yılın başlangıcında zayıflama eğilimi gösteren ve hızlı inişe geçebileceğinden kaygı duyulan büyüme ikinci çeyrekte alınan uyarıcı önlemler ve onları destekleyen yapısal reform tedbirleri sayesinde normal seyrine geri dönmüştür.

Eylül ayında imalat sanayindeki büyüme beklenmedik bir biçimde hız kazanırken istihdam son 5.5 yılın en düşük düzeyine gerilemiştir. Öncü gösterge niteliğinde olan ve Ağustos ayında 50.2 olan PMI Eylül'de 50.5 olan beklentinin gerisinde kalmış ve yine 50.2 olarak gerçekleşmiştir. Sektöre ait işsizlik alt endeksi ise 2009 Şubat ayından bu yana en düşük düzeye gerileyerek 46.9 olmuştur. İstihdamın gerilediğine ilişkin göstergelerin yakın gelecekte finansman maliyetlerini azaltıcı önlemler alınabileceği yönündeki beklentileri güçlendirmiş olmasına karşın ufukta faiz indirimi veya bankaların zorunlu karşılıklarının düşürülmesi gibi bir önlem henüz görünmemektedir. Bu bağlamda Çin Merkez Bankasının 30 Eylül'de yaptığı açıklamaya da değinmekte yarar vardır. Banka konut piyasasını canlandırmak ve ipotek kredilerinden daha çok sayıda alıcının yararlanmasını sağlamak üzere bankaların kredi koşullarının kolaylaştırılacağını ve kredi faizlerinin düşürüleceğini açıklamıştır. Gayrimenkul sektörünün Çin ekonomisindeki ağırlığının %15'e ulaştığı dikkate alındığında bu uygulamanın ekonomiye ivme katabileceği değerlendirilmektedir.

JAPONYA: İkinci çeyrekte daraldı.

Nisan ayında getirilen satış vergisi artışı 2014'ün ilk yarısında talebin zayıflamasına neden olmuş ekonomi 2014'ün ikinci çeyreğinde %6.8 oranında daralmıştır. Bu durumun yılın ikinci yarısından itibaren düzelmesi, beklenen toparlanmanın yansımalarının artan güven, büyüyen istihdam ve reel ücretlerdeki gerilemenin tersine dönmesi şeklinde kendini göstereceği tahmin edilmektedir.

RUSYA FEDERASYONU: Batının yaptırımları ve düşen petrol fiyatları endişe veriyor.

Petrol fiyatlarının düşük seviyelerde seyretmesi ve Ukrayna'daki olaylar sebebiyle ABD ve AB ülkeleri tarafından Rusya Federasyonu'na uygulanan yaptırımların devam etmesi halinde Rusya ekonomisinin ciddi zararlar göreceği değerlendirilmektedir. Buna bağlı olarak, Rusya Maliye Bakanı Anton Siluanov, gelecek üç yıl içinde bütçe harcamalarında kısıntıya gidilebileceğini söylerken, Ekonomi Bakanı Alexei Ulyukayev ise rubledeki değer kaybının sürmesi halinde Rus ekonomisinin 2015'de küçülebileceği uyarısında bulunmuştur.

Dünya piyasalarında varil fiyatı 83 ABD Dolarına kadar düşen petrolün satışından elde edilen kaynaklar Rus devletinin toplam gelirinin %50'sinden fazlasını oluşturmaktadır. Ruble 2014 başından beri %20 değer kaybetmiştir. Ülkede enflasyon son üç yılın en yüksek seviyesinde seyretmekte olup, ABD ve AB tarafından başlatılan yaptırımlar Rus şirketlerinin dünya finans piyasalarına erişimini engellerken, bu yıl Rusya'dan 100 milyar ABD Doları düzeyinde sermaye çıkışı olması beklenmektedir.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ise ABD'yi soğuk-savaş sonrası kurulan dünya düzenini bozmakla suçlayarak, dengelerin yeniden kurulmaması halinde dünyanın anarşi ve karmaşaya sürükleneceği yönünde açıklamalar yapmıştır. Rusya lideri Putin, ayrıca, Ukrayna krizi nedeniyle ilişkilerin gerildiği Avrupa'ya gaz tehdidi imalarında da bulunmuştur. Putin, Avrupalı liderlere hitaben yazdığı mektubunda Ukrayna'nın Rus enerji firması Gazprom'a 2 milyar ABD Dolarından fazla borcu olduğunu hatırlatarak bu borcun ödenmemesi halinde Ukrayna üzerinden Avrupa'ya gaz taşıyan hatlardaki akışın durabileceğini ima etmiştir.

Yurtdışı müteahhitlik hizmetlerimiz için çok önemli bir pazar olan Rusya Federasyonu'ndaki bu gelişmelerin, Türk müteahhitlik firmalarının bu ülkedeki faaliyetlerini, yatırımlarını olumsuz etkileyecek sonuçlar doğurabilecek kadar ciddi oldukları değerlendirilmektedir.

TÜRKİYE

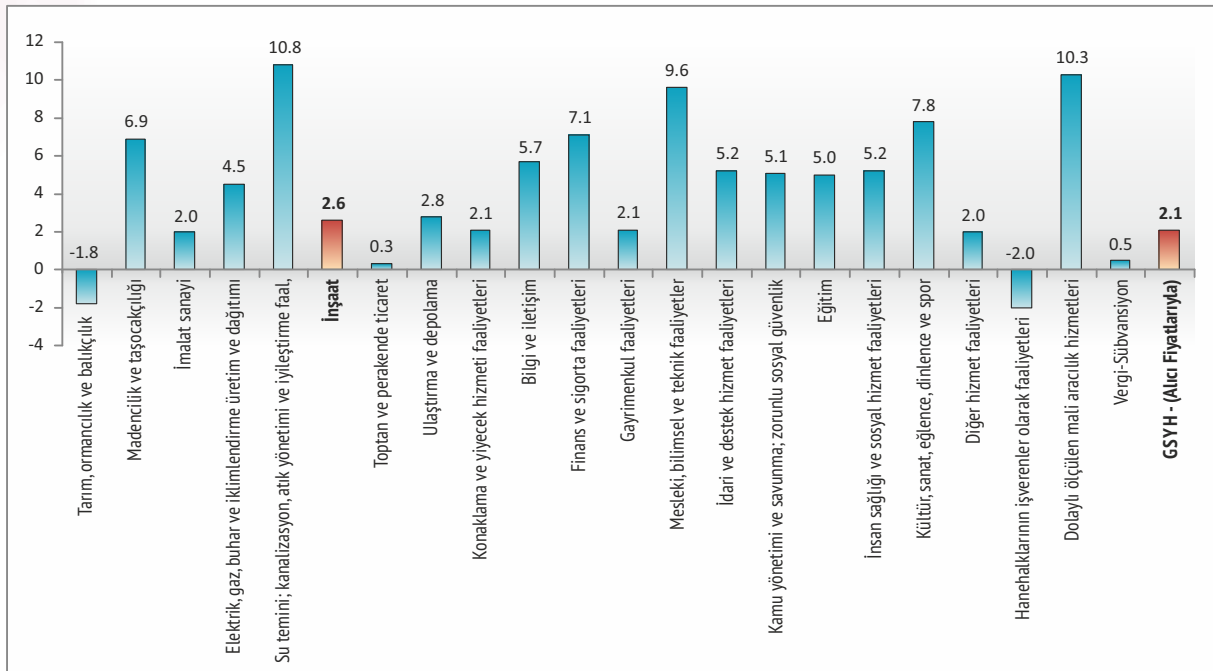
OVP'de büyüme hedefi %5

Ekonominin büyümesi yılın ikinci çeyreğinde önemli ölçüde yavaşlayarak %2.1 olmuştur. Bu oran, %4.7 olarak revize edilmiş olan birinci çeyrek büyümesinin, geçen yılın aynı dönemindeki %4.6'lık büyümenin ve ikinci çeyrek için zaten düşük belirlenmiş olan %2.6'lık beklentinin gerisindedir. 2014 yılının ilk altı aylık dönemdeki büyüme oranı %3.3 olmuş yıl sonu hedefi olan %4.0'ün gerisinde kalınması yüksek bir olasılık haline gelmiştir.

Hükümet tarafından 08 Ekim 2014 tarihinde açıklanan Orta Vadeli Program'da (OVP) 2014-2017 büyüme hedefleri aşağı, enflasyon ve işsizlik hedefleri ise yukarı yönlü revize edilmiştir. OVP'de enflasyonla mücadele ilk öncelik olarak yer almış, cari açık ikinci, yapısal reformlar ise üçüncü öncelikli hedef olarak belirlenmiştir. 2015-2017 dönemine ilişkin %4.0-5.0 bandında büyüme, %5.0-9.0 bandında enflasyon, %9.0 civarında işsizlik ve %5.0 civarında cari açık tablosunu ortaya koyan raporda, ihracatta ve ithalatta dengeli artış beklentisi yer almıştır. OVP, kimi ekonomistlerce istikrardan yana, muhafazakar bir yaklaşım sergileyen gerçekçi bir program gibi yorumlanmakla birlikte içinde bulunan belirsizlik ortamı ve yaklaşan seçim döneminde istikrarın, özellikle de enflasyon ve ABD Doları kuru için yapılan varsayımların "tutturulabilir" olmadığı da dile getirilmektedir.

2014'ün ikinci çeyreğinde mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış GSYH bir önceki çeyreğe göre %0.5 gerilemiştir. Bu durum 2012'nin 1. çeyreği dışında bir önceki çeyreğe göre hep büyüme göstermiş olan ekonominin son iki yıllık dönemde ilk kez olmak üzere daraldığı anlamına gelmektedir. Söz konusu daralma bir önceki çeyreğe kıyasla tüketim, yatırım, kamu harcamaları ve ihracat kalemlerinin hepsinde meydana gelen düşüşten kaynaklanmış, tüketim %0.4, özel yatırımlar %0.7, kamu harcamaları %3.3, ihracat %0.7 oranında gerilemiştir. İthalatta ise %1.3 oranında artış kaydedilmiştir. Böylece ikinci çeyrekte net ihracatın büyümeye çeyreklik katkısı negatif olmuştur. Yılın ikinci çeyreğinde birinci çeyreğe göre artış gösteren tek kalem ise %1 ile stoklar olmuştur.

Sektörlerin Gelişme Hızları (2014/2. Çeyrek - %)

Kaynak: TÜİK

Yıllık bazda bakıldığında ikinci çeyrekte gerçekleşen %2.1 oranındaki büyümeye en güçlü katkısı 1.5 puan ile net dış ticaret (%5.5 artan ihracat ve %4.6 daralan ithalat sayesinde) yapmıştır. Sadece %0.4 artış göstermiş olan tüketim harcamalarının katkısı ise 0.5 puan ile yerinde saymıştır. Bu dönemde sabit fiyatlarla hanehalklarının nihai tüketim harcamaları %0.4 artarken devletin nihai tüketim harcamasındaki artış %2.4 olmuştur. Öte yandan toplam yatırım harcamaları %3.5, özel sektörün makine-teçhizat yatırımları %7.6, kamunun yatırım harcamaları ise %0.9 azalmıştır. Bazı analistler bu duruma yerel seçimler nedeniyle bir kısım harcamaların 1. çeyreğe çekilmiş olmasının ve geçen yılın aynı döneminde kamu yatırım harcamalarının büyük oranda artırılmış olmasının yarattığı negatif baz etkisinin de rol oynadığı görüşündedirler. İkinci çeyrekte önceki yılın aynı dönemine göre özel sektör inşaat yatırımlarında %4.3, kamu inşaat yatırımlarında ise %1.3 artış kaydedilmiş, inşaat sektöründeki büyüme %2.6 olarak gerçekleşmiştir. İmalat sanayisi ile finans ve sigorta faaliyetlerindeki büyüme oranları ise sırasıyla %2.0 ve %7.1 olmuştur.

Harcamalar Yöntemiyle GSYH Büyüme Hızları (1998 Fiyatlarıyla) II. Çeyrek 2014

Yıl	Çeyrek	Hanehalklarının Nihai Tüketim Harcamaları %	Devletin Nihai Tüketim Harcamaları %	Gayrisafi Sabit Sermaye Oluşumu %	Mal ve Hizmet İhracatı %	(Eksi) Mal ve Hizmet İthalatı %
	I	3.1	7.9	0.4	3.0	7.8
	II	5.6	8.0	3.4	0.0	12.5
	III	5.6	1.9	5.3	-2.4	5.2
	IV	6.1	6.9	7.4	-1.2	10.3
2013	Yıllık	5.1	6.2	4.2	-0.3	9.0
	I	3.2	9.2	-0.2	11.1	0.7
	II	0.4	2.4	-3.5	5.5	-4.6
2014	6 Aylık	1.8	5.6	-1.9	8.1	-2.1

Kaynak: TÜİK

İkinci çeyrekte sabit fiyatlarla %2.1 artan GSYH 30.8 milyar TL, cari fiyatlarla ise %9.7 artışla 423.9 milyar TL olmuştur. Kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla değeri ise 2013 yılında 10,807 ABD Doları olarak hesaplanmıştır.

Enflasyon: Öncelik, enflasyonla mücadele.

Eylül ayı enflasyonu %0.14 ile beklenenin altında oluşmuş, buna bağlı olarak yıllık TÜFE artışı %8.86 olarak gerçekleşmiştir. %0.14'lük Eylül ayı enflasyonu 2003 yılı bazlı fiyat endeksi verileri yayınlandığından bu yana en düşük Eylül ayı enflasyonu olmuştur.

Diğer yandan, elektrik ve doğalgaz fiyatlarında Ekim 2014 başında yapılan %9 oranındaki zamların tüm diğer etkilerden bağımsız olarak enflasyonu 0.4 puan yükselteceği hesaplanmaktadır. Geçmiş yıllar geçişkenlikleri ile yapılan hesaplamalar dikkate alındığında ise bu etkinin %2.0 düzeyine kadar yükselmesi söz konusu olup, bu durum yıl sonu enflasyonunun %9.0'un üzerine çıkması ve ufukta çift haneli enflasyon tehlikesinin belirmesi anlamına gelmektedir.

Sanayi Üretimi: Tempo yavaşladı.

Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi Ağustos ayında bir önceki aya göre %1.4 düşmüştür. Sanayinin motor gücü sayılan imalat sanayi sektörü endeksi aynı dönemde %2.0 gerilerken, madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi %3.5, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi ise %0.3 artmıştır.

TÜİK tarafından açıklanan son verilere göre 2014 Ağustos ayında mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış toplam sanayi ciro endeksi bir önceki aya göre %0.7 azalmış, takvim etkisinden arındırılmış toplam sanayi ciro endeksi ise bir önceki yılın aynı ayına göre %11.7 artmıştır. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış ana sanayi gruplarında en yüksek düşüş enerjide gerçekleşmiştir.

Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış imalat sanayi ciro endeksinde en yüksek düşüş temel eczacılık ürünlerinin imalatında, en yüksek artış ise makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımında gerçekleşmiştir.

Dış Ticaret: Trendde değişiklik yok...

TÜİK verilerine göre Ağustos ayında ihracat %2.9, ithalat %7, dış ticaret açığı ise %13.5 artmıştır. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre ise ihracatta %10.5, ithalatta ise %4.3 azalma kaydedilmiştir. Takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre ise; 2014 yılı Ağustos ayında önceki yılın aynı ayına göre ihracatta %3.2, ithalatta %1.2 azalma olmuştur.

Ocak-Ağustos dönemindeki dış ticaret açığı 54.2 milyar ABD Dolarına ulaşmış, ihracatın ithalatı karşılama oranı ise 2013 Ağustos ayında %61.1 iken, 2014 Ağustos ayında %58.7'ye gerilemiştir.

Avrupa Birliğine yapılan ihracat, 2013 yılının aynı ayına göre %10 artarak 5.07 milyar ABD Doları olmuş, Birliğin (AB-28) ihracattaki payı 2013 Ağustos ayında %41.4 iken, 2014 Ağustos ayında %44.3'e yükselmiştir. En fazla ihracat yapılan ülkeler sırasıyla Almanya, İngiltere, Irak ve ABD olmuştur.

İthalatta ise ilk sırayı Çin almış, Çin'den yapılan ithalat 2014 yılı Ağustos ayında 2.3 milyar ABD Dolarına ulaşmış, bu ülkeyi sırasıyla Rusya, Almanya ve İtalya izlemişlerdir.

Ağustos ayında imalat sanayi ürünlerinin toplam ihracattaki payı %93.7, yüksek teknoloji ürünlerinin imalat sanayi ürünleri ihracatı içindeki payı ise %3.4 olmuştur. İmalat sanayi ürünlerinin toplam ithalattaki payı %77.8 olup, yüksek teknoloji ürünlerin 2014 Ağustos ayında imalat sanayi ürünleri ithalatı içindeki payı ise %13.3'tür.

Türkiye İhracatçılar Meclisi'nin verilerine göre ise ihracat Eylül ayında %6.5 artışla 13.3 milyar ABD Doları olmuş, Ocak-Eylül döneminde ise %5.7 artışla 118.2 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

Cari Açık: Düşüyor, yıl sonu hedefi %5.7...

2014'ün ikinci çeyreğinde büyümenin ivme kaybetmesi cari açığı da azaltmış, 12 aylık cari açığın GSYH'ya birinci çeyrek sonunda %7.5 olan oranı ikinci çeyrek sonunda %6.5'e gerilemiştir. Altın hariç cari açık ise %6.4'ten %5.9'a düşmüştür.

T.C.Merkez Bankası'nın açıkladığı son veriler ise Haziran ve Temmuz aylarında sırasıyla 4.1 ve 2.6 milyar ABD Doları olan cari açığın Ağustos ayında 2.77 milyar ABD Doları olarak gerçekleştiğini ortaya koymuştur. Cari açık Ocak-Ağustos 2014 döneminde 29.6 milyar ABD Doları, yıllık bazda ise 48.87 milyar ABD Doları olmuştur. Temmuzdaki cari açık rakamı ise 2.63 milyar ABD Dolarından 2.65 milyar ABD Dolarına revize edilmiştir.

Ekonomi yönetiminin OVP'de revize etmiş olduğu hedef, cari açığın GSYH'ya oranının yıl sonunda %5.7 civarında gerçekleşeceği şeklindedir.

Yeni OVP'de 810 milyar ABD Doları olarak öngörülen GSYH esas alınır ve Ağustos'taki 12 aylık cari açık da

yıllık değer olarak kabul edilirse, cari açığın GSYH'ya oranı %6 olmaktadır. Ağustos ayı cari açık verisi, bu nedenle OVP'de öngörülen hedefin zor bir hedef olduğunu ortaya koymaktadır.

IMF bu konuda yaptığı açıklamada: Türkiye, Brezilya, Hindistan, Endonezya ve Meksika'nın en yüksek cari açığa sahip 10 ülke arasında yer aldığını vurgulamış, bu ülkelerin büyümeyi desteklemek için altyapı yatırımlarına ağırlık vermeleri tavsiyesinde bulunmuş, büyümeyi sürdürebilmek için cari açığın iyileştirilmesi gerektiğine ve ülkelerin varlık ve borçlarının yapısının da önemli olduğuna işaret etmiştir.

İstihdam: İşsizlikte artış trendi, kayıtdışı istihdamda azalma.

İşsizlik oranı yılın ilk 5 ayında düşüş göstermiştir. Yıla %10.1 ile başlayan işsizlik oranı Mayıs ayında %8.8'e kadar inmiştir. Haziran ayında yeniden artışa geçen işsizlik %9.1 olmuş ve Temmuz ayında ise %9.8 düzeyine çıkmıştır. Geçen yılın Temmuz ayında işsizlik oranının %8.6 olduğu, büyüme ve sanayi üretimi verilerinin tahminlerin altında kaldığı dikkate alınırsa gidişin sıkıntılı olduğu, önümüzdeki dönemde işsizlik oranının daha da yükselebileceği kaygıları gündeme gelmektedir.

Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 2014 yılı Temmuz döneminde 2 milyon 867 bin kişi olmuş, işsizlik oranı erkeklerde %8.8, kadınlarda ise %12 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde; tarım dışı işsizlik oranı %12, 15-24 yaş grubunu içeren genç işsizlik oranı %18.2 iken 15-64 yaş grubunda bu oran %10 olmuştur.

Bu dönemde, tarım sektöründe çalışan sayısı 5 milyon 914 bin kişi, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı ise 20 milyon 496 bin kişi olarak gerçekleşmiş; istihdam edilenlerin %22.4'ü tarım, %19.9'u sanayi, %7.3'ü inşaat, %50.5'i ise hizmetler sektöründe yer almıştır. Bir önceki ay ile kıyaslandığında tarım, sanayi ve inşaat sektörlerinde istihdam edilenlerin paylarında sırasıyla 0.1, 0.2 ve 0.1 puanlık azalmalar olduğu, hizmetler sektöründe çalışanların oranında ise 0.2 puanlık artış kaydedildiği görülmektedir.

Türkiye'de çalışma çağındaki toplam nüfus 2014 yılı Temmuz döneminde 29 milyon 276 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise %51.3 olarak gerçekleşmiştir. İşgücüne katılma oranı erkeklerde %72.3 kadınlarda ise %30.8'dir. Sorgulanması gereken önemli konu, işgücüne katılma oranındaki düşük değerler olup, iş aramaktan vazgeçmiş olanların (çalışabilir nüfusun yarısının) işsizlik oranı hesabında dikkate alınmamasıdır.

Mevsim etkilerinden arındırılmış istihdam sayısı bir önceki döneme göre 72 bin kişi azalarak 25 milyon 791 bin kişi olarak gerçekleşmiş, istihdam oranı ise 0.2 puanlık azalış ile %45.2 olmuştur.

Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlerin sayısında 2014 yılı Temmuz döneminde, bir önceki döneme göre 135 bin kişilik artış gerçekleşmiş, işsizlik oranı ise 0.4 puanlık artış ile %10.4 olmuştur.

Mevsim etkilerinden arındırılmış işgücüne katılma oranı bir önceki döneme göre değişim göstermeyerek %50.5 olarak gerçekleşmiştir. Ekonomik faaliyete göre istihdam edilenlerde en fazla artış 89 bin kişi ile hizmet sektöründe gerçekleşmiştir.

Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmadan, diğer bir deyimle kayıt dışı olarak çalışanların oranı 2014 yılı Temmuz döneminde %36.4 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran tarım sektöründe %84 iken, tarım dışı sektörlerde %22.7 olmuştur.

Kayıt dışı istihdam verileri, 2005-2013 döneminde kayıt dışı istihdamın önemli ölçüde azaldığına ve toplam kayıt dışı istihdam oranı %48.2'den %36.8'e düşerken, tarım dışında bu oranın %34.3'ten %22.4'e gerilediğine işaret etmektedir. İşgücünün sosyal ve yapısal özellikleriyle, ekonomik konjonktürle, sanayi

ve hizmet istihdamındaki göreceli artışla ve firmaların ölçeği ile yakından ilişkili olan kayıt dışı istihdam son sekiz yılda dalgalı bir seyir izlemiş, 2013'ün sonlarından itibaren ve 2014'ün ilk yarısında dikkat çekici bir artış eğilimine girmiştir.

Yeri gelmişken kayıt dışı istihdamın coğrafi bölgeler itibarıyla da önemli farklılıklar gösterdiğinin altını çizmekte yarar vardır. 2013 yılında ülke genelinde yaklaşık %37 olan toplam istihdam kayıt dışılık oranı Güneydoğu bölgelerinde %70'lere kadar çıkarken, Ankara ve İstanbul'da %16 civarına kadar düşmektedir. Ücretli istihdam kayıt dışılık oranı ise ülke genelinde %20 olarak gerçekleşirken, Güneydoğu'da %40'ı aşmakta, Batı'nın sanayileşmiş bölgelerinde ise %10 ile 16 arasında değişmektedir.

Reel Kesim Güven Endeksi (RKGE): Bir önceki aya göre artış gösterdi.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından açıklanan Eylül ayına ilişkin İktisadi Yönelim Anketi ve Reel Kesim Güven Endeksi (RKGE) verileri mevsimsellikten arındırılmış reel kesim güven endeksinin bir önceki aya göre 1.4 puan artarak 107.6 puan seviyesinde gerçekleştiğini ortaya koymuştur.

Endeksi oluşturan anket sorularına ait yayılma endeksleri, gelecek üç aydaki ihracat sipariş miktarı, üretim miktarı, sabit sermaye yatırım harcaması ve toplam istihdam miktarının endeksi artış yönünde, son üç aydaki toplam sipariş miktarı, genel gidişat, mevcut mamul mal stoku miktarı ve mevcut toplam sipariş miktarına ilişkin değerlendirmelerin ise azalış yönünde etkilediğini göstermektedir.

İçinde bulunduğu sanayi dalındaki genel gidişat konusunda bir ay öncesine kıyasla daha iyimser olduğunu belirtenlerin oranı %12.1'e, daha kötümser olduğunu belirtenlerin oranı %11.3'e yükselirken, aynı kaldığını belirtenlerin oranı %76.6'ya gerilemiştir.

Son üç aya yönelik değerlendirmelerde, üretim hacmi ve iç piyasa sipariş miktarında artış bildirenler lehine olan seyrin bir önceki aya göre zayıflayarak devam ettiği, ihracat sipariş miktarında bir önceki ayda artış bildirenler lehine olan seyrin ise azalış bildirenler lehine döndüğü gözlenmiştir. Yıllık ÜFE beklentisi ise bir önceki aya kıyasla 0.1 puan artarak %9.0 olmuştur.

Mevsim normallerine kıyasla yapılan değerlendirmelerde, mevcut toplam siparişlerin mevsim normallerinin altında olduğu yönündeki değerlendirmelerin bir önceki ay seviyelerinde devam ettiği, mevcut mamul mal stoklarının mevsim normallerinin üzerinde olduğu yönündeki değerlendirmelerin ise güçlendiği görülmüştür.

Benzer şekilde, istihdam ve sabit sermaye yatırım harcamalarına ilişkin artış beklentileri ile ortalama birim maliyetlerde gelecek üç ayda artış olması beklentisi de güçlenmiştir.

Tüketici Güven Endeksi: İyimserlik arttı.

Türkiye İstatistik Kurumu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası işbirliği ile yürütülen tüketici eğilim anketi sonuçlarından hesaplanan tüketici güven endeksi, Eylül ayında bir önceki aya göre %1 oranında artmış, Ağustos ayında 73.2 olan endeks, Eylül ayında 74'e yükselmiştir.

Anket sonuçları genel ekonomik durum beklentisi, işsiz sayısı beklentisi ve tasarruf etme ihtimalinin arttığına, hanenin maddi durum beklentisinin ise azaldığına işaret etmiştir.

Ağustos ayında 99.8 olan genel ekonomik durum beklentisi endeksi %2.3 oranında artarak, Eylül ayında 102.1 olmuş, bu artış, gelecek 12 aylık dönemde genel ekonomik durumun daha iyi olacağı yönünde beklentisi olan tüketicilerin sayısının bir önceki aya göre arttığını göstermiştir.

Gelecek 12 aylık dönemde işsiz sayısı beklentisi endeksi %1.3 oranında artarak Eylül ayında 78.7 değerine yükselmiş, bu artış işsiz sayısında artış bekleyenlerin oranındaki azalmadan kaynaklanmıştır.

Gelecek 12 aylık dönemde tasarruf etme ihtimali endeksi bir önceki aya göre %0.9 oranında artmış, Ağustos ayında 23.7 olan endeks, Eylül ayında 23.9'a yükselmiştir. Bu yükselme, tüketicilerin gelecek 12 aylık dönemde tasarruf etme ihtimallerinin bir önceki aya göre arttığını göstermektedir.

Hanenin gelecek 12 aylık döneme ilişkin maddi durum beklentisi endeksi bir önceki aya göre %0.6 oranında azalmış, Ağustos ayında 91.7 olan endeks değeri Eylül ayında 91.2 olmuştur. Bu düşüş, gelecek 12 aylık dönemde hanenin maddi durumunun daha iyi olacağını bekleyenlerin oranının azalmasından kaynaklanmıştır.

Bilindiği gibi aylık tüketici eğilim anketi ile tüketicilerin kişisel mali durumlarına ve genel ekonomiye ilişkin mevcut dönem değerlendirmeleri ile gelecek dönem beklentileri ölçülmekte ve yakın gelecekte yapılması planlanan harcamalarına ve tasarruflarına ilişkin eğilimleri saptanmaktadır.

Anket sonuçlarından hesaplanan tüketici güven endeksi 0-200 aralığında değer alabilmekte, Tüketici Güven Endeksinin 100'den büyük olması tüketici güveninde iyimser durumu, 100'den küçük olması tüketici güveninde kötümser durumu göstermektedir.

Bütçe Dengesi: Yıllık hedef ile uyumlu.

Bütçe gelirleri yıllık bazda Temmuz ayında %6.4 oranında daralırken, Ağustos'ta %19.1'lik artış kaydetmiştir. Bütçe harcamaları ise yıllık bazda Temmuz ayında %8.7 oranında yükselirken, Ağustos ayında %8.6 oranında daralmıştır. Böylece, Temmuz ayında 5.3 milyar TL açık veren bütçe, Ağustos ayında 5.9 milyar TL fazla vermiştir.

Maliye Bakanı Mehmet Şimşek 15 Ekim 2014 tarihli basın toplantısında merkezi yönetim bütçesinin Eylül ayında 9.2 milyar TL, Ocak-Eylül döneminde ise 11.9 milyar TL açık verdiğini açıklamış; yılın ilk 9 ayında bütçe gelirlerinin geçen yılın aynı dönemine göre %8.1 artarak 313.5 milyon TL'ye ulaştığını, bütçe giderlerinin ise %10.5 artışla 325.4 milyar TL olduğunu ifade etmiştir.

Ocak-Eylül 2014 döneminde 11.9 milyar TL olan bütçe açığı rakamı, geçen yılın aynı dönemdeki 4.5 milyar TL'lik fazla dikkate alındığında bir miktar kötüleşmeye işaret etmektedir.

Eylül ayında bütçe gelirleri geçen yılın aynı ayına göre %0.7 artarak 30.3 milyar TL, bütçe gideri ise %13.5 artarak 39.6 milyar TL olmuştur. Eylül'de faiz dışı açık 4.6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Mehmet Şimşek, Türkiye'nin 2015 yılı bütçe giderlerinin 472.9 milyar TL, bütçe gelirlerinin 452 milyar TL, bütçe açığının ise 21 milyar TL olarak öngörüldüğünü belirtmiş; 2015 bütçesinin bir seçim bütçesi olmadığını ve olmayacağını altını çizmiştir. Ayrıca, mali disiplinin gerekliliğine, ülke tasarruflarını artırmak için kamunun kendisine çeki düzen vermesi, açığını azaltması ve tasarruflarını artırması gerektiğine, bunun cari açığın azaltılması için de önemli olduğuna işaret etmiştir. Vergi oranlarında ise herhangi bir artış öngörülmediğini belirtmiştir.

Ağustos ayı itibarıyla bütçe açığı yıllık tahmine uygun bir düzeyde bulunmaktadır (hedefin %50'si). Faiz dışı bütçe giderlerinin geçen yılın aynı dönemine göre enflasyonun oldukça üzerinde (%14.5) artmasına karşılık vergi gelirlerinin enflasyonun altında (%7.7) artmış olması ise bütçe gerçekleştirmelerindeki sıkıntılı taraf olarak göze çarpmaktadır. Vergi gelirlerindeki bu düşük artışın, gelir vergisinde görülen %16.3'lük artışa karşın ortaya çıkması dikkat çekmektedir. Faiz dışı giderler ile vergi gelirleri arasında ortaya çıkan

farkı, faiz giderlerindeki düşüş ve bir seferlik gelirlerin de aralarında bulunduğu vergi dışı gelirlerdeki artış kapatmaktadır.

Büyümenin ve cari açığın düştüğü bir ortamda dolaylı vergilerin tahsilatının düşmesi, vergi dışı gelirlerin ağırlık kazanmasına yol açmakta olup, bu yapının uzun süre sürdürülmesinin zorluğu vergi sisteminde köklü bir yapısal reform ihtiyacını bir kez daha ortaya koymaktadır.

Para Politikası: Merkez Bankası sıkı duruşunda kararlı görünüyor.

Enflasyonda beklenen düşüşün gelmemesi nedeniyle son üç ayda yaptığı politika faizi indirimlerine Ağustos'ta ara veren T.C.Merkez Bankası Eylül ayı Para Politikası Kurulu (PPK) toplantısında faizlerin mevcut seviyesini koruma kararı almış, 1 hafta vadeli borç verme faizi olan politika faizini %8.25'te bırakmıştır. Borç alma faizi %7.50 olarak kalırken, borç verme faizi (koridorun üst bandı) da %11.25 olarak sabit tutulmuştur.

Para Politikası Kurulu tarafından yapılan değerlendirmede:

- Sıkı para politikası duruşunun ve alınan makro ihtiyati önlemlerin etkisiyle kredi büyüme hızlarının makul düzeylerde seyrettiği ve zayıflayan küresel talebe rağmen ihracat dengeli büyümeyi desteklemeye devam ettiği;
- Yılın başında alınan makro ihtiyati önlemlerin ve para politikasındaki sıkı duruşun çekirdek enflasyon eğilimi üzerindeki olumlu etkilerinin gözlenmeye başladığı; gıda fiyatlarındaki yüksek seyrin enflasyon görünümündeki iyileşmeyi geciktirdiği; bununla birlikte düşen emtia fiyatlarının enflasyon üzerindeki yukarı yönlü riskleri sınırlayabileceğinin değerlendirildiği;
- Enflasyon beklentileri, fiyatlama davranışları ve enflasyonu etkileyen diğer unsurların yakından izleneceği ve enflasyon görünümünde belirgin bir iyileşme sağlanana kadar getiri eğrisini yataya yakın tutmak suretiyle para politikasındaki sıkı duruşun sürdürüleceği;
- Açıklanacak her türlü yeni verinin ve haberin Kurul'un geleceğe yönelik politika duruşunu değiştirmesine neden olabileceği vurgulanmıştır.

Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (2013): Dengesizlik sürüyor.

TÜİK tarafından 22 Eylül 2014'de yayınlanan "Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması"nın sonuçları aşağıda özetlenen tabloyu ortaya koymuştur:

- Toplumun en zengin %20'lik kesiminin geliri en yoksul kesimin gelirinin 7.7 katı olmuştur.
- Gelir dağılımında bir önceki yıla göre 0.002 puanlık bir iyileşme olmuş, Gelir dağılımı eşitsizlik ölçütlerinden gini katsayısı bir önceki yıla göre 0.002 puan düşüş ile 0.400 olarak tahmin edilmiştir.
- Ortalama yıllık hanehalkı kullanılabilir geliri 29,479 TL olmuştur.
- Toplam gelir içinde maaş-ücret gelirleri en fazla payı almıştır.
- Kendine ait konutta oturanların oranı %60.7 olmuştur.
- Nüfusun %15'i yoksulluk sınırının altında kalmış, sürekli yoksulluk riski altında bulunanların oranı ise %13 olmuştur.
- Kurumsal olmayan nüfusun %39.7'si konutunda "sızdıran çatı, nemli duvarlar, çürümüş pencere çerçevesi" vb. sorunlar olduğunu, %42.2'si oturduğu konutta "izolasyondan dolayı ısınma sorunu" yaşadığını, %65.4'ü hanesinin taksit ödemeleri ve borçları (konut alımı ve konut masrafları dışında) olduğunu, %78.5'i "evden uzakta bir haftalık tatil", %49'u "beklenmedik harcamalarını" ve %75.5'i "yıpranmış ve eskimiş mobilyalarını yenileme ihtiyacını" ekonomik nedenlerle karşılayamadığını beyan etmiştir.

GELECEĞE BAKIŞ

Ufukta tehditler ve belirsizlik, piyasalarda tedirginlik var...

Türkiye'nin büyüme performansına ekonomi yönetiminin, köşe yazarlarının, bilim ve araştırma kuruluşlarının, özel sektörün ve uluslararası kuruluşların pencerelerinden bakıldığında iyimserlik/karamsarlık dozunun, geçmişten bugüne hep olduğu gibi, bir gruptan diğerine farklılaştığı görülmektedir.

Yıllık büyüme beklentisi, riskler, fırsatlar, zafiyetler ve öncelikler söz konusu olduğunda üzerinde yaygın fikir birliği bulunan konular zor ve belirsizliklerle dolu bir döneme girildiği; yıllık büyüme oranının %4'ün altında kalacağı; İŞİD kaynaklı gerginlikler ile FED'in parasal sıkılaştırma politikasının ve Avrupa'daki durgunluğun en önemli dış tehditleri oluşturduğu; FED kaynaklı bir likidite daralması ile karşılaşılması durumunda Avrupa Merkez Bankası'nın uygulayacağı parasal genişleme politikasının sorunları hafifletici rol oynamasının ihtimal dahilinde olduğu; ekonominin en önemli zafiyetlerinin dış kaynak bağımlılığı, düşük tasarruf oranları, yüksek cari açık, yüksek enflasyon ve işsizlik olduğu; çözüm yolunun ise planlı kalkınmadan, istikrarlı ve sürdürülebilir büyümeden, yapısal reformlardan, tüketim yerine üretim ağırlıklı büyüme modelinden, sanayinin geliştirilmesinden, istihdamı artırmaktan, mali dengeleri sağlamlaştırmaktan, fiyat istikrarını sağlamaktan, finansal istikrarı korumaktan ve ihracatta katma değeri yüksek ürünlerin payını artırmaktan geçtiğidir.

TCMB Başkanı Erdem Başçı, 11 Eylül 2014'te yaptığı konuşmada iyimser bir tablo çizmiş, Türkiye'nin dünya ihracatı içindeki payının artmakta olduğunu, net ihracatın büyümeye ve dengelenmeye olumlu katkı yaptığını, Merkez Bankası'nın reeskont kredileri yoluyla ihracata destek sağladığını, gıda fiyatlarındaki geçici hareketlerin etkisini kaybetmesinden sonra enflasyonun düşmeye başlamasının beklendiğini ve enflasyon görünümünde belirgin bir iyileşme sağlanana kadar para politikasındaki sıkı duruşun sürdürüleceğini vurgulamıştır.

Başbakan Yardımcısı Ali Babacan ise 16 Eylül'de İstanbul'da düzenlenen 5. Finans Zirvesi'nde yaptığı konuşmada cari açığın ve enflasyonun yüksekliğinin ve bunların kararlılıkla aşağı çekilmesinin en temel öncelik olduğunun altını çizmiş, bunu yaparken büyümeyi ve istihdamı korumak ve daha da iyiye götürmek arayışında olacaklarını, kalıcı iyileşmelerin yapısal reformlarla sağlanabileceğini vurgulamıştır. Ayrıca imalat sanayisine önem verileceğini, daha yüksek teknoloji, daha yüksek katma değer, araştırma, geliştirme ve yenilikçiliğe dayanan bir imalat yapısının hedeflendiğini belirtmiş ve markalaşmanın önemine işaret etmiştir. Babacan ayrıca eğitimin hızla iyileştirilmesi, üniversite-sanayi işbirliğinin güçlendirilmesi, yenilenebilir enerjinin ve yerli enerjinin daha çok kullanılması, enerji verimliliğiyle ilgili adımların hızlandırılması, yargı alanındaki reformların devam etmesi ve Türkiye'nin hukuk devleti olma yolunda mesafe almasının önümüzdeki dönemin öncelikleri arasında yer alacağını altını çizmiştir.

İş dünyasının talepleri: Eğitimde, bürokraside, hukuk, vergi ve teşvik sistemlerinde, kalkınma modeli ile büyümede ve dış ticarete restorasyon ve beraberinde doğru bilgi akımının sağlanmasıdır.

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu'nun (TÜRKONFED) "Eylül 2014 Ekonomi Raporu"nda, özel sektörün üç yıl önceki düzeyin beşte biri kadar daha az yatırım yaptığı teşhisine yer verilmiş, ekonomik, siyasal ve bölgesel sorunların büyüme üzerinde yaptığı baskıya dikkat çekilmiş, büyümeyi hızlandırma konusunun kısa ve uzun yol olmak üzere iki aşamalı olarak ele alınması gerektiğine işaret edilmiştir. TÜRKONFED'e göre uzun yol "ekonomik reformlar", kısa yol ise "faizleri indirmek veya kamu harcamalarını artırmak"tır. Kısa yol 6-9 aylık bir süre için ekonomiye hayat öpücüğü verecek ancak arkadan reformlarla desteklenmezse ekonomiye hayatiyet kazandırmayacak tersine sonraki dönemde karşılaşılabilecek sorunları büyütecektir.

İstanbul ve Ankara Sanayi Odaları Başkanlarının ortak görüşü büyüme modelinde makas değişikliğine ihtiyaç olduğu, kıt kaynakların rant fırsatlarına değil, üretime ve yatırıma yönlendirilmesi gerektiği, yatırım ortamını iyileştirecek, sanayileşmenin önünü açacak ve sanayicinin kar etmesini sağlayacak yapısal reformlara ihtiyaç olduğudur.

Yakın geleceğe ilişkin tahminlerde Türkiye'nin 2014 büyümesinin %3 civarında gerçekleşeceği, %3'ün altına inme olasılığının da bulunduğu görüşü ağırlıklıdır. 2015'in bir seçim yılı olması nedeniyle harcama musluklarının açılması, bunun da ekonomiyi hızlandırması ise gerçekçilikten uzak bir senaryo olarak değerlendirilmektedir. Zira mevcut konjunktürde kamunun makroekonomik risk yaratmadan harcamalarına hız vermesi mümkün görülmemekte, küresel gelişmelerin, enflasyonun, kamu açıklarının ve dolayısıyla kamu sektörü borçlanma kapasitesinin buna imkan vermeyeceği düşünülmektedir.

Uluslararası kuruluşların tavsiye ve beklentilerine bakıldığında: IMF'nin Türkiye'ye küresel finansal koşulların aniden değişmesine hazırlık çerçevesinde, ulusal tasarrufları ve rekabeti teşvik etmesini; para politikasında yeniden 'nominal çapayı' hedeflemesini ve sıkı bir maliye politikasına dönmesini tavsiye ettiğinin ve cari açığın artmasının sermaye akışlarına ilişkin riskleri de artıracığı uyarısında bulunduğu altını çizmekte yarar vardır. Mayıs ayında Türkiye için 2014 ve 2015 büyüme tahminlerini sırasıyla %2.8 ve %4.0'e indirmiş olan OECD ise Eylül ayındaki raporunda bu büyüme oranlarını değiştirmemiştir.

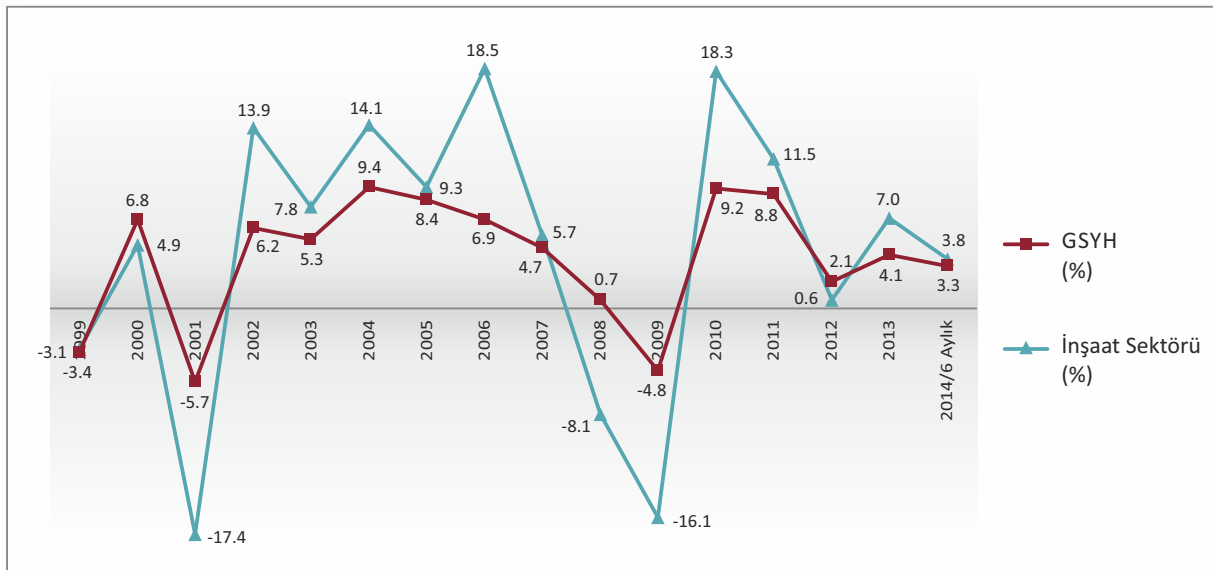
Kısa vadede nelere hazırlıklı olmak gerektiği sorusuna gelince: Dünya Gazetesi ekonomi yazarı Uğur Civelek'in 29 Eylül tarihli yazısındaki "Kayıpları sınırlandırabilmenin başarı sayılacağı ve kısa vadede hiçbir şeyin düzelmeyeceği bir dönemi yaşıyoruz." saptamasını not etmekte yarar olduğu değerlendirilmektedir.

İNŞAAT SEKTÖRÜ

Sadece ekonomide değil, gündemde de ağırlıklı yer tutmaya başladı...

İnşaat sektöründe üretim yılın ikinci yarısında ekonomideki yavaşlama paralelinde önemli ölçüde hız kesmiş, birinci çeyrekte geçen yılın aynı dönemine göre %5.2 olan büyüme oranı ikinci çeyrekte %2.6'ya gerilemiştir. Sektördeki üretimin önemli ölçüde ivme kaybettiği anlamına gelen bu tablo yılın ikinci çeyreğinde özel sektör yatırımlarının %4.1, kamu yatırımlarının ise %0.9 gerilemiş olması ile yakından ilişkilidir.

GSYH - İnşaat Sektörü Büyüme Hızları (%)

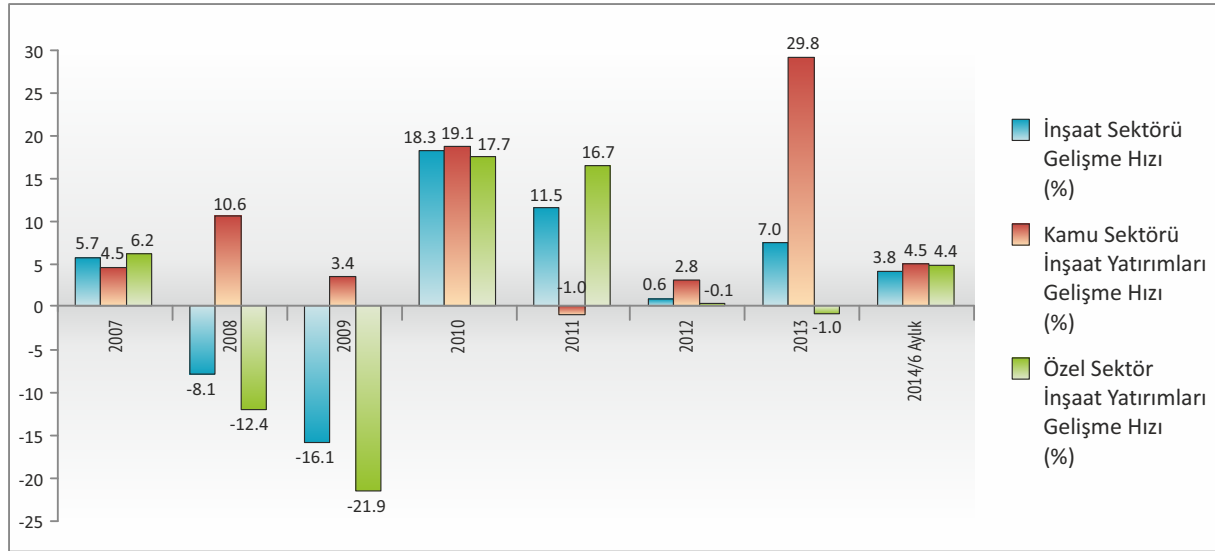

Kaynak: TÜİK

Yılın ilk yarısında yapı ruhsatı verilen yapıların yüzölçümünün geçen yılın aynı dönemine göre %35.8, Ağustos ayında gerçekleşen konut satışlarının ise 2013 Ağustos ayına göre %25 artış göstermiş olması geleceğe yönelik olumlu göstergeler olmakla birlikte, mevcut siyasi ve ekonomik konjonktürdeki dalgalanma ve risklere bağlı olarak piyasalardaki tedirginliğin arttığı dikkate alındığında ve enflasyon başta olmak üzere makroekonomik göstergelerin yatırım artışını destekleyici bir trend içerisinde olmadığı anımsandığında yakın dönemde kamu ve özel sektör yatırımlarında sektördeki yavaşlama trendini tersine çevirecek bir canlanma bekleminin gerçekçi olmayacağı değerlendirilmektedir.

Kamu ve Özel Sektör - İnşaat Yatırımları Gelişme Hızları (%)

Kaynak: TÜİK

Yapı Ruhsatları

2014 yılının ilk altı ayında bir önceki yıla göre belediyeler tarafından Yapı Ruhsatı verilen yapıların bina sayısı %24.6, yüzölçümü %35.8, değeri %50.4, daire sayısı %27.4 oranında artmıştır. Toplam yüzölçümü 112,6 milyon m² olan söz konusu yapıların metrekare olarak %56.7'sini konutlar, %26.5'ini konut dışı yapılar, %16.8'ini ise ortak kullanım alanları oluşturmuştur.

Yapı Ruhsatı, Ocak - Haziran 2014

	Yıl			Bir Önceki Yılın İlk 6 Ayına Göre Değişim Oranı (%)	
	2014	2013	2012	2014	2013
Bina Sayısı	74 214	59 551	51 358	24.6	16.0
Yüzölçümü (m ²)	112 617 603	82 902 610	77 774 234	35.8	6.6
Değer (TL)	88 321 452 674	58 717 544 830	53 509 640 592	50.4	9.7
Daire sayısı	525 520	412 346	375 229	27.4	9.9

Kaynak: TÜİK

Yapı Kullanma İzinleri

2014 yılının ilk altı ayında bir önceki yıla göre belediyeler tarafından Yapı Kullanma İzin Belgesi verilen yapıların bina sayısı %34.5, yüzölçümü %39.9, değeri %56.3, daire sayısı %32.4 oranında artmıştır. Toplam yüzölçümü 82.9 milyon m² olan söz konusu binaların yüzölçümü itibarıyla %59.6'sını konut, %25.5'ini konut dışı, %14.9'unu ise ortak kullanım alanları oluşturmuştur.

Yapı Kullanma İzin Belgesi, Ocak - Haziran 2014

	Yıl			Bir Önceki Yılın İlk 6 Ayına Göre Değişim Oranı (%)	
	2014	2013	2012	2014	2013
Bina Sayısı	70 395	52 330	43 107	34.5	21.4
Yüzölçümü (m ²)	82 851 043	59 213 819	49 069 757	39.9	20.7
Değer (TL)	64 123 906 931	41 028 962 555	32 613 435 238	56.3	25.8
Daire sayısı	414 632	313 113	252 312	32.4	24.1

Kaynak: TÜİK

İnşaat Sektöründe Üretim:

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış inşaat ciro endeksi, 2014 yılı II. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %5.9 oranında azalmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış inşaat ciro endeksinde ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %0.7 oranında artış kaydedilmiştir.

İnşaat Ciro ve Üretim Endeksleri ve Değişim Oranları (2010=100), II. Çeyrek: Nisan-Haziran 2014

Gösterge	Arındırılmamış	Takvim Etkilerinden Arındırılmış		Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış	
	Endeks	Endeks	Yıllık Değişim (%)	Endeks	Çeyreklik Değişim
Ciro	115.1	115.1	0.7	135.7	-5.9
Üretim	134.5	133.9	2.9	124.3	0.3

Kaynak: TÜİK

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış inşaat üretim endeksi, 2014 yılı II. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %0.3 oranında artış göstermiştir. Takvim etkilerinden arındırılmış inşaat üretim endeksi ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %2.9 oranında artmıştır.

Mevcut siyasi ve ekonomik konjonktürdeki dalgalanma ve risklere bağlı olarak piyasalardaki tedirginliğin arttığı dikkate alındığında ve enflasyon başta olmak üzere makroekonomik göstergelerin yatırım artışını destekleyici bir trend içerisinde olmadığı anımsandığında, yakın dönemde kamu ve özel sektör yatırımlarında sektördeki yavaşlama trendini tersine çevirecek bir canlanma bekleminin gerçekçi olmayacağı değerlendirilmektedir.

İnşaat İşgücü Girdi Endeksleri: *Çalışılan saat ve brüt ücret-maaş azalıyor.*

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış inşaat istihdam endeksi 2014 yılı II. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %3.4 oranında azalmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış inşaat istihdam endeksi ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %10.8 oranında azalmıştır.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış inşaat çalışılan saat endeksi 2014 yılı II. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %3.8 oranında azalmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış inşaat çalışılan saat endeksi ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %11.6 oranında azalmıştır.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış inşaat brüt ücret-maaş endeksi 2014 yılı II. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %0.6 oranında azalmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış inşaat brüt ücret-maaş endeksi ise, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %3.0 oranında artmıştır.

Konut Sektörü: Satışlarda canlanma var.

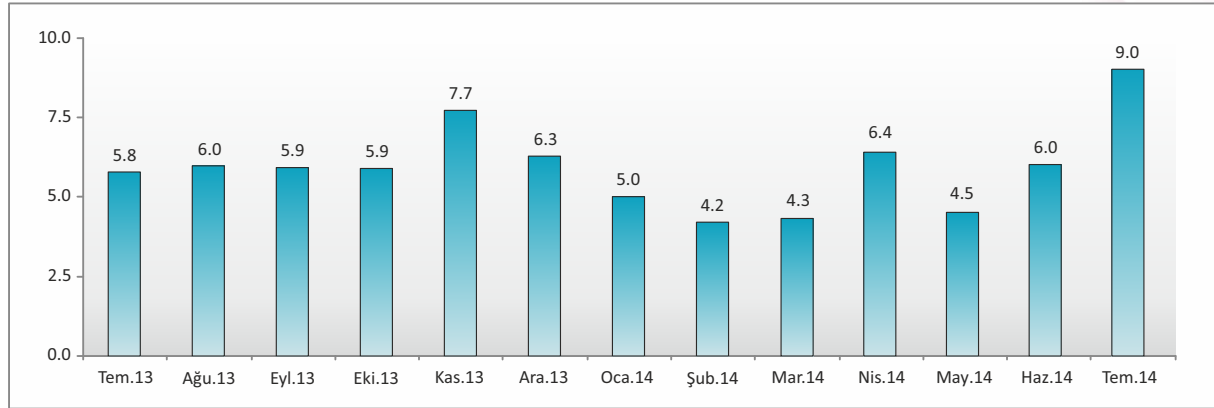
TÜİK verilerine göre Türkiye genelinde konut satışları Ağustos ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %25 artarak 105 bin 624 olmuş, bu satışlarda, İstanbul %16.4 ile en yüksek paya sahip olurken, İstanbul'u %11.2 ile Ankara, %5.5 ile İzmir izlemiştir.

İpotekli satışlar geçen yılın ağustos ayına göre %12 artış göstermiş, ipotekli satışın toplam konut satışları içindeki payı %33.5 olmuştur. Diğer konut satışları ise Türkiye genelinde bir önceki yılın aynı ayına göre %32.8 oranında artmıştır.

Türkiye genelinde ilk kez satılan konut sayısı bir önceki yılın aynı ayına göre %25.8 artmış, toplam konut satışları içinde ilk satışın payı %46.2 olmuştur. İkinci el konut satışları ise Türkiye genelinde bir önceki yılın aynı ayına göre %24.4 artış göstermiştir.

Ağustosta yabancılara 1,774 konut satılmış, bu satışlarda ilk sırayı 591 konut ile Antalya almış olup, Antalya'yı sırasıyla İstanbul, Muğla, Bursa, Aydın ve Mersin izlemiştir.

Stok Erime Hızı (%) - Genel

Kaynak: REIDIN GYODER

REIDIN GYODER Yeni Konut Fiyat Endeksi sonuçlarına göre, Ağustos ayında konut fiyatlarında bir önceki aya göre %0.40; geçen yılın aynı dönemine göre %8.35; endeksin Başlangıç dönemi olan 2010 yılı Ocak ayına göre ise %50.50 oranında artış gerçekleşmiştir. Mayıs-Temmuz dönemindeki stok erime hızı ise aylık bazda %4.5'tan %9.0'a yükselmiştir. Ağustos ayının ilk yarısına ilişkin göstergeler ise fiyatların yükselmeye devam ettiğine, faiz oranları ile tüketici güveninin ise aşağı yönde hareket ettiğine işaret etmiştir.

Analistler, bugün fiyatların geldiği seviyenin yüksek olup olmadığının tartışmaya açık bir durum olduğunu, ancak gayrimenkul yatırımlarının finansmanı için piyasada Ponzi Oyununa (*ilk yatırımcılara sonraki yatırımcılardan gelen paralarla ödemenin yapıldığı bir sistem*) benzer yöntemin uygulanmasında sorun yaşanmaması için talebin kesintisiz ve azalmadan devam etmesi gerektiği hususunu vurgulamaktadır. Piyasanın uzmanları tarafından tartışılmakta olan husus ise bu gidişin ne kadar sürdürülebilir olduğudur.

Diğer yandan, uluslararası piyasalarda konut fiyat balonu kıstası olarak salt arz-talep dengeleri ve stok seviyeleri kullanılmamakta olup, konut balonu "konut fiyat artış oranının, kira artış oranının çok üzerinde olması" şeklinde de tanımlanmaktadır. Bu çerçevede, konut balonu varlığının tespiti konusunda konut yatırımlarının geri dönüş süresi, bir başka deyişle "fiyat/gelir oranı" göstergeleri de incelenmelidir. Uzmanlar, son dönemde, Türkiye genelinde konut yatırımının geri dönüş süresinin ortalama 16-17 yıl düzeylerinde seyretmekte olduğu tespitinde bulunmaktadır.

YURTDIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ İlk 250'de 42 firma ile yer almak gurur veriyor...

Ekonomi Bakanlığı verilerine göre 2014 ilk 9 aylık dönemde Türk müteahhitler 36 ülkede toplam tutarı 15.2 milyar ABD Doları olan 173 yeni proje üstlenmişlerdir. Bu değerlerle birlikte, yurtdışında ilk defa proje üstlenilen 1972 yılından 2014 yılı üçüncü çeyrek sonuna kadar 103 farklı ülkede üstlenilen 7601 projenin toplam değeri 292.6 milyar ABD Doları seviyesine ulaşmıştır.

Yurtdışı müteahhitlik faaliyetlerinin gündeminde olumsuz etkileriyle öne çıkan en önemli konular Irak ve Suriye başta olmak üzere Ortadoğu'da ve Afrika'da devam eden çatışmalar ile terör olayları olmuştur.

Türk müteahhitlerin en önemli pazarlarından olan Libya'daki sorunlar henüz bertaraf edilememişken 2014 yaz döneminde buna Irak'taki terör ve savaş eklenmiş, Musul, Kerkük, Selahattin, Diyala, Anbar, Bağdat ve Basra kentleri başta olmak üzere karşılaşılan ciddi boyutlardaki güvenlik sorunları ile riskleri 43 firmanın 4.5 milyar ABD Doları değerindeki toplam 70 projesinin durma noktasına gelmesine ve şantiyelerde çalışanların büyük bir bölümünün tahliye edilmesine neden olmuştur.

Bu süreçte, Irak'ta Şii Ulusal İttifakı'nın, Irak Parlamentosu Başkan Yardımcısı Haydar EL-ABADİ'yi başbakan adayı olarak ilan etmesinin ardından Irak Cumhurbaşkanı Fuad MASUM 11 Ağustos 2014 tarihinde ABADİ'yi yeni başbakan olarak hükümeti kurmakla görevlendirmiştir. Irak'ta 30 Nisan 2014 seçimlerinden sonra Nuri EL-MALİKİ'nin yerine Haydar EL-ABADİ'nin başbakan olmasıyla Türkiye-İrak merkezi hükümeti ilişkilerinde bir yumuşama görüntüsü ortaya çıkmıştır. Yeni bir Hükümet kurulmasına karşın Irak'ta henüz istikrarlı bir ortam sağlanamamış olup, çok değişken bir siyasi ortam içerisinde bütçenin belirlenememesi nedeniyle bir çok kuruluş ödeme yapamaz durumdadır.

İrak'ta güvenlik sorunlarının ciddi düzeylere ulaşmış olmasına ve hakediş ödemeleri yapılamamasına karşın, Irak işveren idarelerinden müteahhitlik firmalarımıza şantiyelerine geri dönerek işlerine bir an önce başlamaları, gereken her türlü desteğin işveren idare tarafından verileceği yönünde yazılar gelmektedir. Öte yandan Irak projeleri için verilen banka teminat mektuplarının akıbetinin belirsizliği firmaları ciddi biçimde tedirgin etmiş, bunlardan bazılarında Irak'taki işlerinden dolayı taşıdıkları risk nedeniyle kredibilitelerinin azaltılabileceği uyarısında bulunulması, risk primlerinin artırılması ve ek teminatlar istenmesi yüklerini daha da ağır hale getirmiştir.

İrak tarafı, yaşanan son gelişmelerin Türkiye ile yürütülen ilişkilere zarar verdiğini, Türkiye ile ticaret hacminin bu dönemde %45 oranında düşüş kaydettiğini ifade ederek Türk firmaları ile ilişkileri teşvik etmek ve öncelikle eski düzeyine daha sonra daha da üst seviyelere getirmek amacıyla olduğunu dile getirmektedir. Tüm bu gelişmeler sonucunda, Eylül ayı ile birlikte bazı Türk müteahhitlik firmaları kısmen Bağdat ve Basra şantiyelerine dönmeye başlamışlardır.

Ağustos sonunda Türk müteahhitlerin motivasyonunu tazeleyen iyi bir haber son yıllarda hep olduğu gibi yine ENR Dergisinden gelmiştir. Uluslararası inşaat sektörü dergisi ENR'ın (Engineering News Record) müteahhitlerin bir önceki yılda ülkeleri dışındaki faaliyetlerinden elde ettikleri gelirleri esas alarak yayınladığı "Dünyanın En Büyük 250 Uluslararası Müteahhidi" listesinde 2012 verilerine göre 38 olan Türk müteahhitlik firması sayısı 2013 yılı verilerine göre Ağustos 2014'de yayınlanan listede 42'ye yükselmiştir. Bu sayı ile Türkiye, 62 firma ile listede birinci sırada yer alan Çin'in ardından dünyada ikinci sıradaki yerini korumuş, üçüncü sırada ise 31 firma ile ABD yer almıştır.

ENR verileri "En büyük 250 Uluslararası İnşaat Firması"nın pazar büyüklüğünün 2013 yılında bir önceki yıla göre %6.4 artarak 543.97 milyar ABD Dolarına ulaştığını da ortaya koymuştur.

Uluslararası pazarlar değerlendirmesinde; Asya toplam 146.5 milyar ABD Doları ile en büyük pazar görünümündeyken, onu 111.9 milyar ABD Doları ile Avrupa ve %7.7 küçülerek 84.1 milyar ABD Dolarına gerileyen Orta Doğu takip etmiştir. Kuzey Afrika'daki gelişmeler ise bu pazarda %6.5 daralmaya neden olmuş gözükmemektedir.

İspanya 13 firma ve toplam pazardan aldığı %14.7'lik pay ile en büyük pazar payına sahip ülke olma özelliğini korurken, ABD'nin pazar payı ise 2013 yılında 2012'ye kıyasla dünya genelinde %14'den %13'e gerilerken, Çin'in 62 firmasının pazar payı %13.1'den %14.5'e yükselmiştir.

ENR listesindeki 42 Türk firmasının 2013 yılı gelirleri toplamı ise %21.4 artışla 20.4 milyar ABD Doları olmuş, Türk firmalarının toplam gelirden, 2012 yılı rakamları ile %3.3 olan payı 2013'de %3.8'e yükselmiştir. Bölgesel gelirlerdeki payları ise bir önceki yıla göre Afrika'da azalmış, Ortadoğu, Avrupa ve Asya'da ise artış göstermiştir.

Türk firmaların 2013 yılında en fazla gelir elde ettikleri pazarlar sırasıyla, 8.2 milyar ABD doları ile Rusya Federasyonu'nun da içerisinde yer aldığı Avrupa, 6.3 milyar ABD doları ile Ortadoğu, 3.6 milyar ABD doları ile Türk Cumhuriyetlerinin de yer aldığı Asya ve 2.1 milyar ABD doları ile Afrika olmuştur.

Türk müteahhitlik firmaları Kuzey ve Latin Amerika pazarlarında neredeyse hiç yer almazken rekabetin en çetin olduğu Asya, Ortadoğu ve Afrika pazarlarında başarıyla rekabet etmeye devam etmekte, ana rakipler olarak Afrika pazarında Çinli, Ortadoğu pazarında ise Koreli firmalarla yarışmaktadırlar.

Yurtdışı müteahhitlik hizmetleri için çok önemli pazarlar olan Libya ile Irak'ta yaşanan sorunlar, Orta Doğu bölgesindeki siyasi ve sosyal karışıklıklar Türk müteahhitlik firmalarını yeni pazar arayışlarına itmektedir. Konvansiyonel pazarlardaki olumsuz gelişmeler karşısında siyasi ve sosyal açıdan istikrarlı bir gelişme ve güven artışı gösteren, bunun yanısıra zengin doğal kaynakları ve büyük yatırım ihtiyacı ile ekonomik alanda önemli potansiyel taşıyan Sahra-altı Afrika ülkeleri Türk müteahhitlik firmaları için ciddi bir potansiyel barındırmaktadır.

Bu bölgede iş geliştirme faaliyetlerini yoğun olarak sürdürmekte olan Türk inşaat firmaları için son dönemde önemli bir engel ortaya çıkmıştır. Bugüne kadar Afrika'da binlerce kişinin ölümüne neden olan ve "küresel güvenlik tehdidi" olarak tanımlanan Ebola Salgını'nın önlem alınmadığı takdirde bölge ekonomilerinde ciddi olumsuz etkiler yaratacağı öngörülmektedir. Bu durum, yeni pazar arayışı içerisinde olan Türk inşaat sektörüne de olumsuz yansımaktadır.

ABD İNŞAAT SEKTÖRÜ

Üretim Aralık 2008'den bu yana en üst düzeye çıktı...

Amerikan Müteahhitler Birliği'nin (AGC) bir analizine göre Temmuz ayında ABD'de tüm ana inşaat kategorilerinde harcamalar artmış ve toplam inşaat üretimi Aralık 2008'den bu yana en yüksek düzeye ulaşmıştır.

AGC uzmanları harcama rakamlarının güçlü gelmesini olumlu karşılamışlar, öte yandan artmakta olan talebin zaten sıkı olan işgücü piyasası üzerinde yeni baskılar yaratabileceği uyarısında bulunmuşlardır. AGC baş ekonomisti Ken Simonson'a göre: Kamu inşaat yatırımlarında, en azından şimdilik, gözlenmekte olan toparlanmanın yanı sıra özel sektör inşaatlarında geniş tabanlı bir iyileşmenin sinyallerini görmek memnuniyet verici olmuştur.

Özel sektörün konut dışı inşaatlarının 2014 boyunca ve sonrasında da güçlü kalması, konut harcamalarının ise büyüme eğilimini daha ılımlı bir tempoda olmakla birlikte sürdürmesi beklenmektedir. Ancak ihtiyaç duyulan kamu altyapı harcamaları için ayrılan fonlar hala yetersiz görülmektedir.

AVRUPA İNŞAAT SEKTÖRÜ

Durağanlık sürüyor, büyüme işaretleri ise hala cılız...

Avrupa Birliği Resmi İstatistik Bürosu Eurostat'ın 17 Eylül 2014 tarihli bültenine göre inşaat sektöründe mevsimsel olarak uyarlanmış üretim 2014 Temmuz ayında 2014 Haziran ayına kıyasla hem Avro Bölgesinde (AB 18) hem de AB28 bölgesinde sabit kalmıştır.

Temmuz 2013'e kıyasla Temmuz 2014'de inşaat üretimi Avro Bölgesinde %0.4, AB28 Bölgesinde ise %0.6 artmıştır.

İnşaat Sektörü ve Üye Ülke Bazında Aylık Karşılaştırma

Temmuz 2014'de inşaat üretimi Avro Bölgesinde Haziran 2014'e kıyasla istikrarlı kalmış, bina inşaatları %0.4 artarken, mühendislik yapıları %2.1 azalmıştır.

AB 28 Bölgesinde de inşaat üretimi istikrarlı kalmış, bina inşaatları %0.2 artarken mühendislik yapıları %1.0 azalmıştır.

En büyük üretim artışları sırasıyla Macaristan (%3.9), Almanya (%1.7) ve İspanya ile İsveç'te (her ikisi de %1.0) görülmüş, en büyük azalmalar ise Çek Cumhuriyeti (-%3.1), Slovenya (-%2.1), Fransa (-%1.5) ve Polonya'da (-%1.0) görülmüştür.

İnşaat Sektörü ve Üye Ülke Bazında Yıllık Karşılaştırma

Temmuz 2014'de Avro Bölgesinde 2013 yılının Temmuz ayına göre kaydedilmiş olan %0.4'lük büyüme bina inşaatları %0.8 artarken, mühendislik inşaatlarının %0.2 azalmasından kaynaklanmıştır.

Bu dönemde AB28 Bölgesinde kaydedilen %0.6'lık üretim artışında ise bina inşaatlarındaki %1.0 artış ile mühendislik yapılarındaki %1.9'luk azalma rol oynamıştır.

İnşaat üretimindeki en büyük artışlar sırasıyla Slovenya (%24.8), Macaristan (%17.5) ve İspanya'da (%11.6), en büyük azalmalar ise Romanya (-%19.7), Portekiz (-%8.8) ve Slovakya'da (-%6.1) kaydedilmiştir.

UFUK TURU

Ali BABACAN, 16 Eylül 2014,
Başbakan Yardımcısı

İnşaat sektörü de desteklediğimiz çok önemli bir sektörümüzdür. Gelişmiş ülkelerde dahi milli gelirin %8'i inşaat sektöründen gelir ama bir inşaat sektörünün kendi kuralları içerisinde düzenleme ve denetlemelerle çalışması, bir de kısa vadeli küçük kalem oynatmalarla oluşan ölçsüz rantlar var. Bu ölçsüz rantların oluşmasıyla ilgili eleştirilerimiz var. Ölçsüz rantların daha kontrollü, fırsat eşitliğine dayanan ve şeffaf şekilde yönetilmesi gerekiyor. Böyle olmalı ki hangi sektöre yatırım yapayım denildiğinde sektörler arasında kararlar daha sağlıklı verilebilsin. Aksi halde çok kolay ve bir gecede bir kalem değişikliğiyle, mevzuat değişikliğiyle sağlanan rantların olduğu bir alan varken, ister istemez sanayi gibi uzun vadeli, çok emek, ciddi fedakarlık isteyen bir sektöre ilgi düşebiliyor. Bunu yeniden dengelememiz gerekiyor.

Henry KISSINGER, Eylül 2014, Dünya Düzeni (World Order) kitabından alıntı,
ABD eski Dışişleri Bakanı

Çağdaş dünyanın temelini oluşturan düzen kriz durumundadır. Yeni dünya düzeninde oluşan ihtilaf hem dini hem jeopolitiktir.

Müslüman dünyada yönetim eksikliği veya cihad bölgeleri yayılmakta, bu ortam Libya, Mısır, Yemen, Gazze, Lübnan, Suriye, Irak, Afganistan, Pakistan, Nijerya, Mali, Sudan ve Somali'yi etkilemektedir. Bu resme bir de Orta Afrika'daki ıstıraplı ortam eklendiğinde, dünya topraklarının ve nüfusunun çok önemli bir kısmı uluslararası devlet düzeninin bütünüyle dışına düşme eşliğinde bulunmaktadır.

Suriye ve Irak'taki karışıklıklar, dünya düzenindeki uğursuz yeni trendin bir sembolü haline gelmiştir: devlet düzeninin aşiret ve mezheplere göre, mevcut sınırları keserek parçalanması, rakip dış güçler tarafından manipüle edilerek, üstün kuvvet yasa dışı hiçbir ortak kurala uymadan birbirleri ile şiddetli çatışma halinde bulunması...

Mahfi EĞİLMEZ, 29 Eylül 2014, cnbce.com
Ekonomi Yazarı

Yavaş yavaş kendimizi piyasaları etkileyecek yeni dönemin yeni normaline alıştırmamız gerekiyor. Bu yeni durum FED'in tahvil alımını bitirip faiz artışı hazırlığına başlayacağı, Çin'in büyüme hızının düşeceği ve bazı sorunlarla karşılaşacağı bir dönem. Üstelik bu dönemde Japonya'nın canlanacağına ve Avrupa'nın toparlanmaya başlayacağına ilişkin bir gösterge de yok elimizde. Bu dönemin 2014 yılı boyunca süreceği ama 2015'den başlayarak dalgalanmanın azalacağı ve toparlanmanın başlayacağı beklentisi ise gerçeği yansıtmıyor. Ne yazık ki dalgalanma 2015'de de devam edecek gibi görünüyor. Ve eğer Çin'den bir geri dönüş olmazsa 2015'deki dalgalanma 2014'dekini aratacak gibi duruyor.

Marc FABER, 22 Eylül 2014, CNBCe söyleşisi, cnbce.com
Yatırım Danışmanı

Balon her şeyde ve her yerdedir... Piyasalara düzeltme ise tahvil faizlerinde ABD Merkez Bankası (FED) kaynaklı olmayan bir artışla gelecek, tetikleyici faktör ise küresel ekonominin resesyona girmesi olacaktır. Ekonomide toparlanma için hükümetlerin piyasalara müdahale boyutunun azaltılması gerekmektedir.

Osman ULAGAY, 24 Eylül 2014, Dünya Gazetesi
Ekonomi Yazarı

Dünyada ve Türkiye'de pembe tablolar çizmek ve parti balonları uçurmak için gerekli koşulların bulunduğunu söylemek kolay değil ama şu an için dünya borsaları yükselmeye devam ediyor, Türkiye'deki özgüven patlaması da sürüyor. Bakalım bu ilginç oyun ne zamana kadar sürecek ve nasıl bitecek?

Prof. Dr. Güven SAK, 15 Eylül 2014, Dünya
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Rektör Vekili
Türkiye Ekonomik ve Politik Araştırmalar Vakfı (TEPAV) Kurucu Direktörü

Yurtdışında çalışan firmalarımız, iş kazaları ile değil, yaptıkları başarılı işlerle anılıyor. Ama bakın Türkiye'de faal inşaat şirketlerimiz ise sebep oldukları iş kazaları ile anılıyor... Türkiye'de ihalelerin büyük bölümü gerçek inşaat maliyeti dikkate alınarak yapılmıyor. İlk teklifi verenin usul olarak yalan söylemesi gerekiyor... Kurumsal hiçbir firma bu tür ihalelere girmek istemiyor. Yurtdışında iş yapan firmalar yurtiçinde çalışmayınca ne oluyor? İşler daha da ufak işler yapabilen ufak firmalara kalıyor... Umman'da bir müteahhidin önceki bir projesinde iş kazası olduysa, o müteahhidin bir daha devlet ihalesine girmesi zorlaştırılıyor. Bizdeyse müteahhitlerden vergi ve SGK borcu yoktur yazısı isteniyor ama iş kazası sicilini soran olmuyor.

M. Uğur CİVELEK, 29 Eylül 2014, Dünya
Ekonomi Yazarı

Yaklaşık üç aydır, küresel sorun ve dengesizlikler alarm veriyor. Dolar tüm paralara karşı değerlendirirken riskten kaçınma eğilimi güçleniyor, emtia fiyatları seri bir şekilde geriliyor ve gelişmekte olan ekonomilere ilişkin kırılma algılaması kontrolsüz bir şekilde artıyor; eşanlı olarak ticaret hacmi daralma sinyalleri üretiyor ve rekabet koşulları bozuluyor, jeopolitik gelişmeler ise sıkıntıları dayanılmaz hale getiriyor. Bu olumsuz gelişmenin birbirinden bağımsız olmadığını bilmek ve hiç akıldan çıkartmamak gerekiyor.

Ali BABACAN, 13 Ekim 2014,
Başbakan Yardımcısı

%9'larda dolaşan enflasyon Türkiye için hayırlı olmaz. Gıda ve enerjide enflasyona çok dikkat eden bir fiyat politikamız olacak.

Erdem BAŞÇI, 10 Ekim 2014,
T.C. Merkez Bankası Başkanı

Enflasyon beklentileri, fiyatlama hareketleri ve enflasyonu etkileyen diğer faktörler yakından izlenecek. Sıkı para politikası da enflasyonda kayda değer gelişme sağlanana kadar korunacak.

Mehmet ŞİMŞEK, 22 Eylül 2014, Türkiye Gazetesi
Maliye Bakanı

İnşaat sektörüne herhangi bir teşvik ve oranlar üzerinden herhangi bir indirim gündemimizde yok.

